Επίσημη Εφημερίδα
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

EL
Σειρά C

C/2025/769

11.2.2025

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Πολιτική υδάτων: ενδυνάμωση των νέων, των γυναικών, και των αυτοχθόνων και των τοπικών κοινοτήτων

(γνωμοδότηση πρωτοβουλίας)

(C/2025/769)

Εισηγήτρια: **Milena ANGELOVA**

Συνεισηγητής: **Ιωάννης ΒΑΡΔΑΚΑΣΤΑΝΗΣ**

Σύμβουλοι	Ιωάννης ΓΡΗΓΟΡΙΑΔΗΣ (για τον συνεισηγητή) Tellervo KYLÄ-HARAKKA-RUONALA (για την εισηγήτρια)
Απόφαση της συνόδου ολομέλειας	18.1.2024
Νομική βάση	Άρθρο 52 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού
Αρμόδιο όργανο	Τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις»
Έγκριση από το τμήμα	12.11.2024
Έγκριση από την Ολομέλεια	4.12.2024
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	592
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	189/2/6

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Σε συνέχεια της γνωμοδότησης της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΟΚΕ) με θέμα τη γαλάζια διπλωματία ([1]), το παρόν έγγραφο εστιάζει στους νέους, στις γυναίκες και στις αυτόχθονες και τις τοπικές κοινότητες (συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών και των ατόμων με αναπηρία), καθότι αυτές οι πληθυσμιακές ομάδες συγκαταλέγονται στις πλέον ευάλωτες στην καταπόνηση των υδάτινων πόρων. Ωστόσο, διαθέτουν μεγάλες αναξιοποίητες δυνατότητες να συμβάλουν στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων και στη χρήση των υδάτων ως μέσου ειρήνης και σταθερότητας, συνεισφέροντας, ως εκ τούτου, στη γαλάζια διπλωματία.

1.2. Εμπνευσμένη από το κάλεσμα για μια παγκόσμια Ευρώπη που θα αξιοποιεί την ισχύ των εταιρικών σχέσεων ([2]) και επιδοκιμάζοντας τον ορισμό Ευρωπαίου επιτρόπου Περιβάλλοντος, Ανθεκτικότητας των Υδάτων και Ανταγωνιστικής Κυκλικής Οικονομίας, η ΕΟΚΕ καλεί την ΕΕ να δώσει τη δέουσα προσοχή στις ομάδες αυτές στο πλαίσιο των εξωτερικών της σχέσεων και της διεθνούς συνεργασίας, και προτείνει τη δημιουργία ***εμβληματικού προγράμματος εταιρικής σχέσης για την εξεύρεση ολοκληρωμένου τρόπου ενδυνάμωσής τους***, όπως περιγράφεται λεπτομερέστερα στο κάτωθι σημείο 4.4:

1.3. Η πρόσβαση σε καθαρό νερό, η εκπαίδευση, η απασχόληση και η συμμετοχή στη χάραξη πολιτικής αποτελούν βασικά στοιχεία ενδυνάμωσης. Η ευκολότερη πρόσβαση σε υπηρεσίες ύδρευσης, αποχέτευσης και υγιεινής είναι κρίσιμης σημασίας, καθότι έτσι εξοικονομείται χρόνος για την ενασχόληση με την εκπαίδευση και την επαγγελματική κατάρτιση και δημιουργούνται ποικίλες επιλογές για την απασχόληση και την ικανότητα συμβολής στη διαχείριση των υδάτων και στην άσκηση των συναφών πολιτικών. Οι νέες τεχνολογίες σε συνδυασμό με τη γνώση των αυτοχθόνων —εφόσον χρησιμοποιούνται και εφαρμόζονται με σεβασμό— και η επαρκής χρηματοδότηση αποτελούν αναγκαίους παράγοντες ενδυνάμωσης, ενώ οι διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, την εργασία, την καταπολέμηση της διαφθοράς και το περιβάλλον παρέχουν το σχετικό νομικό πλαίσιο. Οι εκστρατείες ενημέρωσης σχετικά με θέματα υδάτων συμβάλλουν επίσης στην ενδυνάμωση.

([1]) ΕΕ C, C/2023/862, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj.
([2]) Πολιτικές κατευθύνσεις της κ. von der Leyen, Ιούλιος 2024.

1.4. Η ενδυνάμωση των νέων απαιτεί θετικές προοπτικές για το μέλλον όσον αφορά την εκπαίδευση και την απασχόληση, από την πρωτοβάθμια εκπαίδευση έως και την επαγγελματική κατάρτιση και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Εκτός από τις ικανότητες που σχετίζονται με τα ύδατα, θα πρέπει να παρασχεθούν στους νέους γενικές δεξιότητες που συνδέονται με την ιδιότητα του πολίτη και την επιχειρηματικότητα, ώστε να μπορούν να συμβάλουν στη διαχείριση των υδάτων, την απασχόληση και τη χάραξη πολιτικής, ως σημερινοί παράγοντες αλλαγής και μελλοντικοί υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων ([3]). Σε ορισμένες κοινότητες, όπως σε αυτές των αυτοχθόνων, οι νέοι είναι επιφορτισμένοι με την ηγεσία των κοινοτήτων τους, και από την πείρα τους μπορούν να αντληθούν διδάγματα.

1.5. Οι κατάλληλες υπηρεσίες ύδρευσης, αποχέτευσης και υγιεινής είναι θεμελιώδους σημασίας για την ενδυνάμωση των γυναικών, καθώς, στις περισσότερες περιοχές όπου υπάρχει μεγάλη καταπόνηση των υδάτινων πόρων, οι γυναίκες και οι ανήλικες επιβαρύνονται με την εξεύρεση λύσεων εις βάρος της εκπαίδευσης, της κατάρτισης, των επαγγελματικών προοπτικών και της προσωπικής ανάπτυξής τους. Η πλήρης ισότητα των φύλων στην εκπαίδευση, την εργασία, στη διοίκηση και την επιχειρηματικότητα αποτελεί έναν ακόμη παράγοντα ζωτικής σημασίας. Πρέπει να δοθεί η δέουσα προσοχή στις αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης των διακρίσεων και της παρενόχλησης. Για να διευκολυνθεί η επιχειρηματικότητα των γυναικών, είναι αναγκαίο να τους παρέχεται πρόσβαση επί ίσοις όροις σε υποδομές, γη και χρηματοδότηση, και να δημιουργηθούν επιχειρηματικές συνθήκες χωρίς φαινόμενα διαφθοράς. Οι γυναίκες θα πρέπει επίσης να ενθαρρύνονται και να στηρίζονται ώστε να κατέχουν ηγετικές θέσεις στην πολιτική και στις επιχειρήσεις, καθώς και σε όλους τους οργανισμούς που συμβάλλουν στη διαχείριση των υδάτων και τη γαλάζια διπλωματία.

1.6. Απαιτούνται συγκεκριμένες πλατφόρμες για ουσιαστικό διάλογο μεταξύ των αυτοχθόνων ομάδων και των εθνικών κυβερνήσεων ή των τοπικών αυτοδιοικήσεων, σε συνδυασμό με πιο προορατική και συστηματική συμμετοχή των αυτοχθόνων πληθυσμών στις διαδικασίες διεθνούς συνεργασίας. Οι τοπικές κοινότητες πρέπει να έχουν πρόσβαση σε υποδομές, πληροφορίες και εκπαίδευση, οι δε τοπικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά στις τοπικές διαδικασίες χάραξης πολιτικής, με τη συμμετοχή και την ενδυνάμωση των αυτοχθόνων ομάδων ([4]).

1.7. Οι γαλάζιες και οι ψηφιακές τεχνολογίες έχουν καθοριστική σημασία για τη βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων και της πρόσβασης σε καθαρό νερό και αποχέτευση. Λόγω του κρίσιμου χαρακτήρα και των διασυνδέσεων μεταξύ των συστημάτων ύδρευσης, των συστημάτων ενέργειας και των ψηφιακών συστημάτων, οι υποδομές πρέπει να αναπτυχθούν στο σύνολό τους. Η προστασία των πηγών, η διατήρηση των υγροτόπων ([5]), η πρόληψη και ο έλεγχος της ρύπανσης και της βιολογικής μόλυνσης είναι ζητήματα ζωτικής σημασίας για τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων. Πολλές αυτόχθονες ομάδες συνεχίζουν να ακολουθούν ισχυρή δεοντολογία διαχείρισης των υδάτων, και η συμμετοχή τους είναι καθοριστικής σημασίας για την αντιμετώπιση των αυξανόμενων προκλήσεων στον τομέα των υδάτων.

1.8. Οι ουσιώδεις συμπράξεις και η χρηματοδότηση είναι κρίσιμης σημασίας για την ανάπτυξη των υποδομών, την εκπαίδευση και την ανάπτυξη γενικών ικανοτήτων. Τόσο τα ενωσιακά ταμεία όσο και τα εθνικά προγράμματα δωρητών έχουν εν προκειμένω μεγάλη βαρύτητα και ο συντονισμός τους είναι ζωτικής σημασίας για τη δημιουργία συνεργειών και τη βέλτιστη αξιοποίηση των διατιθέμενων πόρων. Είναι σημαντικό να ανταλλάσσονται ορθές πρακτικές και να παρέχονται κίνητρα ώστε τα προγράμματα δωρητών να παραμείνουν στον τομέα των υδάτων, και επίσης να συμπεριληφθούν σε αυτά οι ποταμοί, οι λίμνες και άλλα οικοσυστήματα υγροτόπων, καθώς πρόκειται για κρίσιμους υδάτινους πόρους. Είναι επίσης αναγκαίο να χαρτογραφηθεί και να παρακολουθείται η χρήση των κονδυλίων και να διασφαλιστεί ότι η χρηματοδότηση είναι αποτελεσματική και στηρίζει την ενδυνάμωση των ευάλωτων ομάδων.

2. **Γενικό πλαίσιο και πεδίο εφαρμογής**

2.1. Η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας αποτελεί συνέχεια της γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ με θέμα τη γαλάζια διπλωματία ([6]) και βασίζεται στον κεντρικό ρόλο αυτής στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ που καλεί την ΕΕ να εστιάσει στο νερό ως έναν ολοένα και σπανιότερο πόρο καίριας σημασίας για το μέλλον του πλανήτη και να προωθήσει μια Γαλάζια Συμφωνία με στόχο την αύξηση της ασφάλειας, της ανθεκτικότητας και της βιωσιμότητας όσον αφορά τα ύδατα, τόσο εντός της ΕΕ όσο και παγκοσμίως ([7]).

([3]) Για παράδειγμα, «Ευρωπαϊκή πρωτοβουλία πολιτών για μια έξυπνη ως προς τη διαχείριση των υδάτων και ανθεκτική Ευρώπη»: https://citizens-initiative.europa.eu/initiatives/details/2024/000010_el.

([4]) Το δίκτυο UWASNET στην Ουγκάντα είναι ένα καλό παράδειγμα – https://uwasnet.org/.

([5]) Η Σύμβαση για τους υγροτόπους, η οποία συνήφθη το 1971 και στην οποία προσχώρησαν 172 χώρες από όλο τον κόσμο, συμβάλλει επίσης στην ενδυνάμωση των ευάλωτων ομάδων: https://www.ramsar.org/news/empowering-women-restoring-wetlands-go-hand-hand.

([6]) ΕΕ C, C/2023/862, 8.12.2023, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/862/oj.

([7]) ΕΕ C, C/2024/878, 6.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/878/oj.

2.2. Το νερό είναι κρίσιμης σημασίας για την ανθρώπινη ζωή και αξιοπρέπεια, ενώ ο ΟΗΕ αναγνωρίζει την πρόσβαση στο νερό και την αποχέτευση ως θεμελιώδες δικαίωμα του ανθρώπου. Η προστασία των ποταμών, των λιμνών, των υγροτόπων και των υδροφόρων οριζόντων ([8]) και η εξασφάλιση επαρκών, προσβάσιμων και οικονομικά προσιτών υπηρεσιών ύδρευσης, αποχέτευσης και υγιεινής αποτελούν επιτακτική ανάγκη για τη δημόσια υγεία και την ανθρώπινη ανάπτυξη. Ωστόσο, η καταπόνηση των υδάτινων πόρων παγκοσμίως και τα συναφή προβλήματα και κίνδυνοι αυξάνονται, λόγω της μη βιώσιμης διαχείρισης των υδάτινων πόρων, της κλιματικής κρίσης και της ραγδαίας αύξησης του πληθυσμού ως αποτέλεσμα υψηλού ρυθμού γεννήσεων ή μετανάστευσης από άλλες χώρες. Δεδομένων αυτών των εξελίξεων, το νερό έχει αναδειχθεί σε κρίσιμο στρατηγικό πλεονέκτημα.

2.3. Η πολιτική υδάτων δεν μπορεί να εξεταστεί μεμονωμένα, δεδομένου ότι το νερό αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της παραγωγής τροφίμων, της παραγωγής ενέργειας και της βιομηχανικής παραγωγής, ενώ είναι συνυφασμένο με ζητήματα υγείας, κλίματος, βιοποικιλότητας και λοιπά περιβαλλοντικά θέματα. Επιπλέον, έχει εμφανείς έμφυλες, διαγενεακές και διαπολιτισμικές διαστάσεις. Το νερό είναι ζωτικής σημασίας, καθότι χωρίς αυτό δεν θα υπήρχε ζωή. Αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο όλων των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης της Ατζέντας του 2030 των Ηνωμένων Εθνών. Συνεπώς, η πολιτική υδάτων θα πρέπει να εξετάζεται όχι μόνο ως μεμονωμένος τομέας πολιτικής, αλλά και υπό πολυτομεακό πρίσμα και να συνεκτιμάται σε όλες τις πολιτικές, όπως ζητείται, δηλαδή, στην αρχή αριθ. 1 της Διακήρυξης της ΕΟΚΕ με θέμα τη Γαλάζια Συμφωνία της ΕΕ ([9]). Πρέπει να αναλάβουμε όλοι δράση προτού το νερό καταστεί σπάνιο.

2.4. Οι νέοι, οι γυναίκες και οι αυτόχθονες και τοπικές κοινότητες (συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών και των ατόμων με αναπηρία) συγκαταλέγονται στους πλέον ευάλωτους στην καταπόνηση των υδάτινων πόρων και συχνά πλήττονται περισσότερο στα σημεία μεγαλύτερης καταπόνησης των υδάτινων πόρων. Συνεπώς, οι ομάδες αυτές πρέπει να λάβουν μεγαλύτερη προσοχή στις νέες στρατηγικές και πολιτικές υδάτων και στη διεθνή συνεργασία, έτσι ώστε να διασφαλιστεί επαρκής, προσβάσιμη και οικονομικά προσιτή παροχή καθαρού νερού και υπηρεσίες ύδρευσης, αποχέτευσης και υγιεινής, βιώσιμη διαχείριση των υδάτων, ένα υγιές περιβάλλον διαβίωσης και συνακόλουθη κοινωνική ανάπτυξη για όλους. Από την άλλη πλευρά, οι ομάδες αυτές διαθέτουν μεγάλες και αναξιοποίητες δυνατότητες να συμβάλουν στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων και στην πρόληψη και επίλυση συγκρούσεων που σχετίζονται με τα ύδατα, με βάση την πείρα, τις πρακτικές και τις προσεγγίσεις τους όσον αφορά τη διαχείριση της γης. Μπορούν να αποτελέσουν σημαντικούς παράγοντες και φορείς, και θα πρέπει να αναγνωριστούν τόσο σε επίπεδο λήψης αποφάσεων όσο και σε επιχειρησιακό επίπεδο.

2.5. Μολονότι υπάρχουν σημαντικά σημεία καταπόνησης των υδάτινων πόρων εντός των συνόρων της ΕΕ, το εύρος και η σοβαρότητα της καταπόνησης των υδάτινων πόρων παγκοσμίως και οι σχετικές εντάσεις και συγκρούσεις απαιτούν προβληματισμό, δράση και λύσεις σε παγκόσμια κλίμακα, οι οποίες θα εφαρμόζονται μέσω της διεθνούς συνεργασίας. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό στην περίπτωση των διασυνοριακών υδατικών συστημάτων και των κοινών υδάτινων πόρων, ώστε τα ύδατα να καταστούν μέσο ειρήνης και όχι σύγκρουσης.

2.6. Τα προβλήματα που σχετίζονται με τα ύδατα σε ξένες χώρες επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό και την ΕΕ (άμεσα και έμμεσα) και παρέχουν σε αυτήν ισχυρό κίνητρο για την άσκηση ενεργού γαλάζιας διπλωματίας μέσω των εξωτερικών της σχέσεων, συμπεριλαμβανομένων των διεθνών συμπράξεων και της πολυμερούς συνεργασίας στο πλαίσιο του συστήματος του ΟΗΕ [π.χ. Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας (FAO), Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας (ΠΟΥ), Εκπαιδευτική, Επιστημονική και Επιμορφωτική Οργάνωση (UNESCO), Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ), Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης (UNIDO), Αναπτυξιακό Πρόγραμμα (UNDP)].

2.7. Απαιτούνται ειδικές προσπάθειες για την αντιμετώπιση της σοβαρής λειψυδρίας σε μεγάλα τμήματα της υποσαχάριας Αφρικής, όχι μόνο επειδή πρόκειται για μια ανησυχητική κατάσταση που αντικατοπτρίζει παγκόσμια ζητήματα, αλλά και επειδή τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η Αφρική αργά ή γρήγορα θα βρεθούν προ των θυρών της ΕΕ. Για παράδειγμα, η λειψυδρία και οι σχετικές συγκρούσεις είναι πιθανό να προκαλέσουν τεράστιες μεταναστευτικές ροές από την Αφρική προς την ΕΕ, ενώ σημαντικές μεταναστευτικές ροές μπορούν επίσης να επηρεάσουν τις περιοχές όπου υπάρχει καταπόνηση των υδάτινων πόρων στην Αφρική και στην περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής, εντείνοντας έτσι την πίεση. Αυτό αναδεικνύει την πολυπλοκότητα της μετανάστευσης που οφείλεται στο κλίμα και στα ύδατα, και απαιτεί την έγκαιρη και προορατική δράση της ΕΕ.

2.8. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι τα προβλήματα στα των υδάτων είναι ευρέα, ποικίλα και πολύπλοκα. Η ξηρασία αποτελεί επίσης εντεινόμενο πρόβλημα για πολλές περιοχές, μεταξύ άλλων στη Μέση Ανατολή, την Κεντρική Ασία και τη Λατινική Αμερική. Ταυτόχρονα, η αυξανόμενη μη κανονικότητα των βροχοπτώσεων προκαλεί επιπρόσθετα προβλήματα· πολλές χώρες της Αφρικής, της Ασίας και της Λατινικής Αμερικής, καθώς και ορισμένες νησιωτικές χώρες, πλήττονται από συχνές πλημμύρες που επηρεάζουν ριζικά τη ζωή των ανθρώπων. Αποτελεί ζωτική δημόσια ευθύνη να παρέχονται στους πληγέντες έγκαιρη προειδοποίηση και λύσεις επείγουσας αντίδρασης, με τη βέλτιστη αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών για να σώζονται ζωές και να βοηθούνται οι εκτεθειμένες στον κίνδυνο κοινότητες να επιβιώσουν.

([8]) Η Σύμβαση για τους υγροτόπους είναι μια διακυβερνητική συνθήκη που παρέχει το πλαίσιο για τη διατήρηση και τη συνετή χρήση όλων των υγροτόπων και των πόρων τους. Ο όρος «υγρότοποι» περιλαμβάνει ποταμούς, λίμνες, τυρφώνες, τεχνητές λίμνες, έλη και όλους τους παράκτιους υγροτόπους. Βλ. https://www.ramsar.org/.

([9]) https://www.eesc.europa.eu/el/initiatives/eu-blue-deal.

2.9. Η υποβάθμιση της ποιότητας του νερού αποτελεί ολοένα και πιο σοβαρό πρόβλημα, καθώς θέτει σε κίνδυνο την πηγή διαβίωσης των τοπικών κοινοτήτων σε πολλές περιοχές. Τα διασυνοριακά υδάτινα συστήματα, ποταμοί, λίμνες και υδροφόροι ορίζοντες συχνά μεταφέρουν ρύπους από μια χώρα ή περιοχή σε άλλη· τούτο οφείλεται και στην έλλειψη γνώσης και υποδομών, η οποία όχι μόνο επηρεάζει τις συνθήκες διαβίωσης πολλών ανθρώπων, αλλά προκαλεί επίσης προστριβές μεταξύ των χωρών.

3. **Αναγνώριση των αναγκών και του δυναμικού των νέων, των γυναικών και των αυτοχθόνων και των τοπικών κοινοτήτων (συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών και των ατόμων με αναπηρία)**

3.1. ***Βασικά στοιχεία και παράγοντες διευκόλυνσης της ενδυνάμωσης***

3.1.1. Τα μέσα για την προστασία των ευάλωτων ομάδων, τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους σε περιοχές όπου υπάρχει καταπόνηση των υδάτινων πόρων, καθώς και για την περαιτέρω αξιοποίηση του δυναμικού τους για δράση και άσκηση επιρροής είναι παρόμοια για όλες τις ομάδες. Τα βασικά στοιχεία περιλαμβάνουν την πρόσβαση σε καθαρό νερό και αποχέτευση, την ενημέρωση, την εκπαίδευση και την κατάρτιση για την καλύτερη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, την απασχόληση, τη δημιουργία ασφαλών χώρων για την ανταλλαγή γνώσεων και τη συμμετοχή στη χάραξη πολιτικής, όλα ενισχυόμενα και στηριζόμενα από τις νέες τεχνολογίες, επαρκή χρηματοδότηση και κατάλληλους κανόνες.

3.1.2. Η κατάλληλη πρόσβαση στις υπηρεσίες ύδρευσης, αποχέτευσης και υγιεινής προσφέρει περισσότερες ευκαιρίες για μια καλύτερη ζωή, αποτρέποντας την κακή υγιεινή και τη μόλυνση των πηγών νερού και βελτιώνοντας την πρόσβαση σε καθαρό πόσιμο νερό. Αυτό αφορά ιδίως τις γυναίκες και τα νεαρά κορίτσια, καθότι συνήθως αυτές είναι που πρέπει να βρουν λύσεις σε ζητήματα που σχετίζονται με το νερό λόγω της παράδοσης και των κοινωνικών ηθών. Επίσης, σε πολλές περιοχές όπου υπάρχει καταπόνηση των υδάτινων πόρων και λειψυδρία, μεγάλο ποσοστό γυναικών και νέων εργάζονται στον γεωργικό κλάδο.

3.1.3. Η εκπαίδευση και η ανάπτυξη δεξιοτήτων αποτελούν άλλα ουσιώδη στοιχεία της ενδυνάμωσης. Ενώ η κατάλληλη πρόσβαση στο νερό εξοικονομεί χρόνο για την εκπαίδευση, η εκπαίδευση αυξάνει την ικανότητα συμβολής στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων και στην υπεροχή, και δημιουργεί ποικίλες επιλογές απασχόλησης. Πρέπει να παρασχεθεί ένα ευρύ σύνολο ευκαιριών εκπαίδευσης και κατάρτισης για να ικανοποιηθεί η ανάγκη σε δεξιότητες που σχετίζονται με τα ύδατα, από βασικές δεξιότητες έως υψηλού επιπέδου επαγγελματικά προσόντα, αναλόγως των περιστάσεων και της φιλοδοξίας· με τον τρόπο αυτόν εξασφαλίζεται η πρωτοπορία της ΕΕ στις τεχνολογίες αποδοτικής χρήσης των υδάτων. Πέραν της τυπικής εκπαίδευσης, θα πρέπει να ενθαρρυνθεί η ανάπτυξη προτύπων, να ενισχυθούν τα δίκτυα μεταξύ ομοτίμων και να εμβαθυνθεί η μάθηση, με τη διευκόλυνση της μεταφοράς και ανταλλαγής γνώσεων και εμπειριών.

3.1.4. Ωστόσο, οι ευάλωτες ομάδες δεν θα πρέπει να θεωρούνται απλώς ο στόχος των προσπαθειών εκπαίδευσης και κατάρτισης. Οι ομάδες αυτές έχουν ειδικές δεξιότητες, γνώσεις και εμπειρίες που μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων και της χάραξης πολιτικής. Αυτό ενισχύει τη σημασία της συμμετοχής τους στις διαδικασίες χάραξης πολιτικής, λήψης αποφάσεων, εφαρμογής και αξιολόγησής τους. Προς τούτο, οι δομές λήψης αποφάσεων πρέπει να διευκολύνουν την ουσιαστική και αποτελεσματική αλληλεπίδραση και συμμετοχή που συμπεριλαμβάνει ποικίλες φωνές, πέραν της απλής ενημέρωσης από την κορυφή προς τη βάση ή της μονομερούς διαβούλευσης από τη βάση προς την κορυφή.

3.1.5. Η συμμετοχή αυτών των ομάδων στη διπλωματία των υδάτων πραγματοποιείται κυρίως μέσω διασυνδέσεων μεταξύ φορέων της κοινωνίας των πολιτών. Είναι σημαντικό να ενισχυθεί περαιτέρω αυτό το είδος άτυπης ([10]) γαλάζιας διπλωματίας, αλλά, ταυτόχρονα, να συνδεθούν οι τοπικές φωνές με την τυπική ([11]) διπλωματία σε κυβερνητικό επίπεδο. Με τον τρόπο αυτόν μπορεί να διασφαλιστεί ότι οι φωνές των ευάλωτων ομάδων ακούγονται πραγματικά, τα συμφέροντά τους λαμβάνονται υπόψη και το δυναμικό τους αξιοποιείται.

3.1.6. Οι νέες τεχνολογίες δίνουν νέα ώθηση, τόσο για τη βελτίωση της διαχείρισης των υδάτων όσο και για την ενδυνάμωση των ευάλωτων ομάδων. Οι καινοτόμες γαλάζιες τεχνολογίες προσφέρουν νέα μέσα για την ανάπτυξη αποθεμάτων νερού, την πρόληψη της λειψυδρίας και της ρύπανσης και την προετοιμασία για κινδύνους που σχετίζονται με τα ύδατα, συμπεριλαμβανομένων των ακραίων καιρικών συνθηκών που οφείλονται στην κλιματική αλλαγή. Οι ψηφιακές τεχνολογίες αποτελούν ουσιαστικό μέρος αυτών των λύσεων,

([10]) Η άτυπη διπλωματία είναι η πρακτική μη κρατικών φορέων κατά την οποία χρησιμοποιούν τακτικές επίλυσης συγκρούσεων (όπως εργαστήρια και συζητήσεις) ώστε να μειώσουν «τον θυμό ή την ένταση ή τον φόβο που επικρατεί» μεταξύ αντιμαχόμενων ομάδων. Αυτές οι «μη κυβερνητικές, άτυπες και ανεπίσημες επαφές» περιλαμβάνουν δραστηριότητες όπως εργαστήρια και συζητήσεις για τη βελτίωση της επικοινωνίας και της κατανόησης μεταξύ των πολιτών.

([11]) Η τυπική διπλωματία θεωρείται συνήθως το πρωταρχικό εργαλείο ειρήνευσης της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους. Ασκείται από διπλωμάτες, υψηλόβαθμους κυβερνητικούς αξιωματούχους και αρχηγούς κρατών και σκοπό έχει να επηρεάσει τις δομές πολιτικής εξουσίας.

και η υιοθέτησή τους καθιστά επίσης δυνατές πιο συμπεριληπτικές προσεγγίσεις όσον αφορά την εκπαίδευση, την επικοινωνία και τη συμμετοχή. Καθότι ο εξηλεκτρισμός αποτελεί βασική προϋπόθεση, π.χ. για τη διανομή νερού και τις ψηφιακές συνδέσεις, οι υποδομές ύδρευσης, οι υποδομές ενέργειας και οι ψηφιακές υποδομές πρέπει να αναπτυχθούν παράλληλα για την αποκρυστάλλωση μιας κοινωνίας με έξυπνη χρήση των υδάτων ([12]). Οι εκστρατείες ενημέρωσης για τη βιώσιμη χρήση των υδάτων και την προστασία των πηγών, καθώς και η ανάπτυξη έξυπνων μοντέλων για τα ύδατα μπορούν να διευκολύνουν περαιτέρω τις ολοκληρωμένες λύσεις για τα ύδατα.

3.1.7. Οι χρήσιμες εταιρικές σχέσεις και η σχετική χρηματοδότηση συμβάλλουν καθοριστικά στην ανάπτυξη υποδομών, την παροχή εκπαίδευσης και κατάρτισης, καθώς και την εν γένει απόκτηση ικανοτήτων που σχετίζονται με τα ύδατα. Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση αποτελεί επίσης προϋπόθεση για την επιχειρηματικότητα και την ανάπτυξη των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Πέραν των κονδυλίων της ΕΕ, οι εθνικοί οργανισμοί και η χρηματοδότηση της διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας έχουν εν προκειμένω μεγάλη σημασία· ο στενός συντονισμός δημιουργεί συνέργειες και διευκολύνει την επίτευξη καλύτερων αποτελεσμάτων. Είναι πολύ σημαντικό να ανταλλάσσονται ορθές πρακτικές και να παρέχονται κίνητρα ώστε τα εθνικά προγράμματα δωρητών να συνδεθούν καλύτερα με τις τοπικές ανάγκες. Είναι επίσης αναγκαίο να χαρτογραφηθεί και να παρακολουθείται η χρήση των κονδυλίων και να διασφαλιστεί ότι η χρηματοδότηση είναι αποτελεσματική και στηρίζει την ενδυνάμωση των ευάλωτων ομάδων, μεταξύ άλλων μέσω της ύδρευσης, της εκπαίδευσης και της ευαισθητοποίησης για θέματα που σχετίζονται με τα ύδατα, όπως η ανάγκη για αποχέτευση και πρόληψη της ρύπανσης.

3.1.8. Οι διεθνείς συμβάσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα, την εργασία, την καταπολέμηση της διαφθοράς και το περιβάλλον παρέχουν το νομικό πλαίσιο για την προστασία και την ενδυνάμωση των ευάλωτων και υποεκπροσωπούμενων ομάδων σε θέματα υδάτων. Πρέπει να καταβληθεί πιο σύντονη προσπάθεια για την εφαρμογή αυτών των κανόνων σε όλες τις χώρες και σε όλα τα εγχειρήματα. Είναι επίσης σημαντικό να ευαισθητοποιηθούν οι ίδιες οι ευάλωτες ομάδες για τα δικαιώματα και τις ευκαιρίες που σχετίζονται με τα ύδατα και παράλληλα να καταπολεμούνται τα μεροληπτικά στερεότυπα και η συναφής προπαγάνδα.

3.2. ***Αξιοποίηση των δυνατοτήτων των νέων***

3.2.1. Από τον σημερινό παγκόσμιο πληθυσμό των οκτώ δισ. ανθρώπων, περίπου 1,8 δισ. είναι ηλικίας μεταξύ 10 και 24 ετών, και αυτός ο αριθμός αυξάνεται ([13]). Δεδομένου ότι η συντριπτική πλειονότητα αυτής της ομάδας ζει σε χώρες με αναδυόμενες αγορές και αποτελεί μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού τους, οι νέοι έχουν ζωτική σημασία τόσο ως στόχοι όσο και ως φορείς στην πολιτική υδάτων. Η βελτίωση των ευκαιριών τους απαιτεί τη λήψη μέτρων ευρέος φάσματος, όπως καταδεικνύει, για παράδειγμα, η πρωτοβουλία παροχής βοήθειας στους νέους της Ουγκάντας, έτσι ώστε να αναβαθμιστεί η εκπαίδευση και η κατάρτισή τους, να ειδικευτούν και να αποκτήσουν πρόσβαση σε τρόφιμα και νερό, με σκοπό να αναδειχθεί μια νέα γενιά εμπνευσμένη από την πίστη, την ελπίδα και την αγάπη, που θα μεταμορφώσει τις κοινότητες της χώρας ([14]).

3.2.2. Η αύξηση του πληθυσμού συνεπάγεται αύξηση της πίεσης στους υδάτινους πόρους και την ανάγκη εντοπισμού τόσο των σημερινών όσο και των μελλοντικών κινδύνων για τις πηγές νερού. Αυτό αναδεικνύει την ανάγκη βελτίωσης των γνώσεων, της κατανόησης και των δεξιοτήτων που σχετίζονται με την πρόσβαση στους υδάτινους πόρους και της προστασίας του και, κατά συνέπεια, τη σημασία της βιώσιμης διαχείρισης των υδάτων. Οι νέοι προσδοκούν κατάλληλες συνθήκες διαβίωσης και θετική προοπτική για το μέλλον όσον αφορά τα επαγγέλματα και τις θέσεις εργασίας, και παράλληλα είναι επίσης διατεθειμένοι να συμβάλουν στη θετική ανάπτυξη και στην ανθεκτικότητα των κοινοτήτων και των χωρών τους. Συχνά, αποτελούν παράγοντες αλλαγής και κινητήριοι μοχλοί της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής προόδου.

3.2.3. Όσον αφορά τη χάραξη πολιτικής, οι νέοι έχουν τη δυνατότητα να αμφισβητήσουν υφιστάμενες δομές και διαδικασίες, και να προσφέρουν νέες ιδέες, εάν τους δοθεί η ευκαιρία. Μπορούν επίσης να βοηθήσουν προτείνοντας καινοτόμες λύσεις για τις υπηρεσίες ύδρευσης, αποχέτευσης και υγιεινής και τη διαχείριση των υδάτων. Επιπλέον, είναι σε θέση και επιθυμούν να δικτυωθούν σε διασυνοριακό επίπεδο και, συνεπώς, να ενισχύσουν τη διεθνή συνεργασία.

3.2.4. Ωστόσο, υπάρχουν αρκετά εμπόδια στην ενεργό συμμετοχή των νέων στις δραστηριότητες και στη διακυβέρνηση που σχετίζονται με τα ύδατα, όπως τα ακόλουθα:

— Μη συμπεριληπτικές και μη αντιπροσωπευτικές δομές: οι νέοι συχνά αποκλείονται από τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, και, όταν συμπεριλαμβάνονται, οι απόψεις τους συχνά παραβλέπονται.

— Φραγμοί στη γνώση: συχνά απαιτούνται ειδικές γνώσεις και τεχνική εμπειρογνωμοσύνη στα θέματα υδάτων.

— Γλωσσικοί φραγμοί στη διεθνή συνεργασία.

— Περιορισμένες ευκαιρίες ανάπτυξης ικανοτήτων.

— Κατακερματισμός των πρωτοβουλιών για τη νεολαία και των κινημάτων των νέων.

([12]) ΕΕ C, C/2024/878, 6.2.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/878/oj.

([13]) 10 things you didn't know about the world's population (10 πράγματα που δεν γνωρίζατε για τον παγκόσμιο πληθυσμό) – Γραφείο της Απεσταλμένης του ΟΗΕ για τη Νεολαία (un.org).

([14]) https://fieldsoflife.org/why-east-africa/.

3.2.5. Προκειμένου να ξεπεραστούν αυτά και άλλα εμπόδια, οι νέοι χρειάζονται ευκαιρίες εκπαίδευσης και κατάρτισης, ξεκινώντας από πολύ νεαρή ηλικία. Για τον σκοπό αυτόν, απαιτείται επάρκεια πόρων όσον αφορά τους διαθέσιμους εκπαιδευτικούς στις τοπικές κοινότητες και τα μέσα εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Επίσης απαιτείται η παροχή ευκαιριών στους νέους —και δη στις νέες—, καθώς και στις γυναίκες, έτσι ώστε να μπορούν να έχουν πρόσβαση στην επαγγελματική κατάρτιση και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Θα πρέπει να δοθεί έμφαση σε ειδικά εκπαιδευτικά προγράμματα για τους νέους που περιλαμβάνουν τη βιώσιμη διαχείριση και τη διπλωματία των υδάτων στο πρόγραμμα σπουδών τους, έτσι ώστε η επόμενη γενιά να έχει επίγνωση των σημερινών και των μελλοντικών ζητημάτων όσον αφορά τα ύδατα και να είναι άρτια προετοιμασμένη να δώσει απαντήσεις σε αυτά. Για να εξασφαλιστεί ευρύτερη επίδραση, θα πρέπει να αξιοποιηθούν τα ψηφιακά εργαλεία και οι πλατφόρμες για την ενίσχυση της συμμετοχής των νέων σε απομακρυσμένες ορεινές, νησιωτικές και άλλες ελλιπώς εξυπηρετούμενες περιοχές, με μέλημα να τους παρέχεται πρόσβαση σε φόρουμ εκπαίδευσης, κατάρτισης και χάραξης πολιτικής.

3.2.6. Εκτός από ικανότητες που σχετίζονται με τα ύδατα, θα πρέπει να παρέχονται στους νέους γενικές δεξιότητες που συνδέονται με την ιδιότητα του πολίτη, ώστε να είναι σε θέση να ασκούν επιρροή και να συμμετέχουν αποτελεσματικότερα στη διαχείριση των υδάτων και τη χάραξη πολιτικής. Η αγωγή του πολίτη είναι επίσης απαραίτητη ως προς την προετοιμασία για το μέλλον, καθότι οι νέοι είναι οι ηγέτες του αύριο και με τον τρόπο αυτόν βοηθούνται να συμμετέχουν στο σημερινή διαδικασία χάραξης δημόσιας πολιτικής ([15]). Θα πρέπει επίσης να εξοπλίζονται με επιχειρηματικές δεξιότητες και να ενθαρρύνονται και να στηρίζονται για τη σύσταση επιχειρήσεων, συμβάλλοντας έτσι στην απασχόληση.

3.3. ***Ενδυνάμωση των γυναικών***

3.3.1. Σε όλο τον κόσμο, είναι πρωτίστως οι γυναίκες και τα κορίτσια εκείνες που εκτίθενται περισσότερο στην καταπόνηση των υδάτινων πόρων ([16]), καθώς παραδοσιακά φέρουν το κύριο βάρος της συλλογής νερού. Τα στοιχεία δείχνουν ότι:

— Ως υπεύθυνες για το 72 % των ημερήσιων προμηθειών νερού των νοικοκυριών ([17]), καθημερινά οι γυναίκες σε όλο τον κόσμο ξοδεύουν συνολικά 200 εκατομμύρια ώρες συλλέγοντας νερό ([18]).

— Το μέσο φορτίο νερού αντιστοιχεί σε 30 κιλά νερού που μεταφέρονται καθημερινά — συχνά σε πολλαπλές διαδρομές προς την πηγή και πίσω ([19]).

— Τα νέα κορίτσια (κάτω των 15 ετών) έχουν διπλάσιες πιθανότητες να είναι υπεύθυνα για τη συλλογή νερού στην οικογένεια από ό,τι τα αγόρια, το οποίο τα εκθέτει σε επιθέσεις και τα εμποδίζει να φοιτούν στο σχολείο και να αποκτούν πολύτιμες δεξιότητες ([20]).

— Οι γυναίκες, καθώς περπατούν πολλά χιλιόμετρα αναζητώντας νερό σε μεγάλες αποστάσεις σε απομονωμένα και μη ασφαλή σημεία και, στη συνέχεια, παραμένουν σε μεγάλες σειρές αναμονής, είναι πιθανό να υποστούν παρενόχληση.

3.3.2. Υπάρχουν επιστημονικά στοιχεία σύμφωνα με τα οποία η καλύτερη πρόσβαση σε υπηρεσίες ύδρευσης, αποχέτευσης και υγιεινής δίνει στις γυναίκες τη δυνατότητα να αποκτήσουν μεγαλύτερο έλεγχο της ζωής τους σε προσωπικό, σε οικιακό και σε κοινοτικό επίπεδο, κάτι το οποίο, στη συνέχεια, ανεβάζει το ηθικό των κοινοτήτων, με τους ακόλουθους τρόπους:

— Παροχή στις γυναίκες της δυνατότητας να αρδεύουν, να καλλιεργούν και να εξασφαλίζουν περισσότερη τροφή για τις ίδιες και τις οικογένειές τους.

— Απαλλαγή των γυναικών από την υποχρέωση να αφιερώνουν χρόνο και προσπάθεια στη συλλογή νερού, ώστε να μπορούν να συμμετέχουν σε άλλες δραστηριότητες, όπως η εκπαίδευση, η κατάρτιση, η επιχειρηματικότητα, η απασχόληση, ο πολιτισμός, η προσωπική ανάπτυξη και η ηγεσία, κάτι το οποίο, ακολούθως, ενισχύει τις δυνατότητές τους να αυξήσουν το εισόδημά τους·

— Βελτίωση της αναπαραγωγικής υγείας και της παιδικής φροντίδας.

— Συμβολή στην αύξηση του ΑΕγχΠ.

([15]) Ένα εξαιρετικό παράδειγμα είναι η στρατηγική της Ένωσης της Μεσογείου για τα ύδατα και τη συμμετοχή των νέων. Σύμφωνα με τις βασικές αρχές της ενδυνάμωσης των νέων στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων, προσφέρει ένα πολύτιμο πλαίσιο για την ενίσχυση της συμμετοχής των νέων στη διακυβέρνηση και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που σχετίζονται με τα ύδατα. Η στρατηγική αυτή τονίζει την ανάγκη για εξατομικευμένες πρωτοβουλίες ανάπτυξης ικανοτήτων και έργα με πρωτοβουλία των νέων, που είναι κρίσιμης σημασίας για την προώθηση της καινοτομίας και τη διασφάλιση ότι οι νέοι δεν είναι μόνο συμμετέχοντες αλλά και ηγέτες στον τομέα των υδάτων. Η στρατηγική στηρίζει την ενσωμάτωση των απόψεων των νέων τόσο σε τοπικό όσο και σε διεθνές επίπεδο.

([16]) ΕΕ C 349 της 29.9.2023, σ. 60.

([17]) ΟΗΕ Γυναίκες.

([18]) *Collecting water is often a colossal waste of time for women and girls* (Η συλλογή νερού αποτελεί συχνά τεράστια σπατάλη χρόνου για τις γυναίκες και τα κορίτσια), UNICEF.

([19]) Οργανισμός Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών.

([20]) UNICEF.

3.3.3. Για να απαλλαγούν οι γυναίκες και τα κορίτσια από την αποκλειστική εστίαση στην κάλυψη των βασικών αναγκών των οικογενειών τους σε περιοχές όπου υπάρχει καταπόνηση των υδάτινων πόρων και για λόγους καλύτερης προστασίας των υδάτινων πηγών, είναι θεμελιώδους σημασίας να υπάρχουν πιο προηγμένα συστήματα ύδρευσης και διαχείρισης των λυμάτων.

3.3.4. Η πρόσβαση στην εκπαίδευση και οι διάφορες ευκαιρίες μάθησης συνιστούν έναν ακόμη πυλώνα για την ενδυνάμωση των γυναικών σε θέματα υδάτων. Πρέπει επίσης να δοθεί η δέουσα προσοχή στις διαφοροποιημένες ευκαιρίες εργασίας και στις αξιοπρεπείς συνθήκες εργασίας για τις γυναίκες, συμπεριλαμβανομένης της πρόληψης των διακρίσεων, της παρενόχλησης και κάθε είδους κακομεταχείρισης. Επιπλέον, θα πρέπει να παρέχονται στις γυναίκες πλήρεις δυνατότητες επιχειρηματικότητας. Προς τούτο απαιτούνται, πέραν της εκπαίδευσης, νομικά επιτρεπόμενη πρόσβαση σε υποδομές, γη, φυσικούς πόρους και χρηματοδότηση. Η μικροχρηματοδότηση μπορεί να αποτελέσει πολύτιμο μέσο από την άποψη αυτή.

3.3.5. Οι ίσες ευκαιρίες για την εκπαίδευση, την κατάρτιση, την εργασία και την επιχειρηματικότητα αποτελούν μέρος της διασφάλισης καλύτερης ισότητας των φύλων γενικότερα, κάτι που συχνά αποτελεί πρόκληση, καθώς σχετίζεται με τη νοοτροπία και τις στάσεις της κοινότητας. Συνεπώς, είναι πολύ σημαντικό να υπάρξει ευαισθητοποίηση για τα οφέλη της ισότητας των φύλων, καθώς και να εντοπιστούν διαρθρωτικά εμπόδια σε αυτήν.

3.3.6. Αν και η ισότητα των φύλων αποτελεί ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, είναι επίσης ουσιώδης για την πλήρη αξιοποίηση των δυνατοτήτων των πληθυσμών να ενισχύουν την οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική πρόοδο. Καθώς οι γυναίκες είναι συχνά υπεύθυνες για τη διασφάλιση της ομαλής εκτέλεσης των καθημερινών δραστηριοτήτων και της συμβατότητας μεταξύ των διαφορετικών αναγκών και πόρων, βρίσκονται σε καλή αφετηρία για τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων και τη γαλάζια διπλωματία, καθώς και για τη διασφάλιση ότι ένα ευρύτερο σύνολο αξιών συμπεριλαμβάνεται στις αποφάσεις που επηρεάζουν τα ύδατα. Αυτό ισχύει τόσο για τη διαχείριση των υδάτων σε πρακτικό επίπεδο όσο και για τη λήψη αποφάσεων και τη διπλωματία σε πολιτικό επίπεδο ([21]). Συνεπώς, οι γυναίκες θα πρέπει να ενθαρρύνονται και να στηρίζονται ώστε να επιδιώκουν σταδιοδρομία σε αυτόν τον τομέα.

3.3.7. Οι γυναίκες θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε ηγετικές θέσεις και να ενθαρρύνονται να αποκτήσουν τεχνική και νομική εμπειρογνωμοσύνη και ηγετικές δεξιότητες, ώστε να αξιοποιηθεί το δυναμικό τους στην πολιτική, στις επιχειρήσεις, στον τριτογενή τομέα και σε κάθε άλλο οργανισμό που συμβάλλει στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων και στη γαλάζια διπλωματία. Συνεπώς, θα πρέπει να δημιουργηθούν ειδικά προγράμματα καθοδήγησης για τις γυναίκες στη διαχείριση των υδάτων, ώστε να διασφαλιστεί η πρόσβασή τους σε ευκαιρίες ηγεσίας και να προωθηθεί η συμμετοχή τους στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα. Επιπλέον, είναι σημαντικό να στηριχθούν η αυτοπεποίθηση και η επαγγελματική εξέλιξη των γυναικών, μεταξύ άλλων μέσω της δικτύωσης σε όλα τα επίπεδα, από το τοπικό έως το διεθνές. Παραδείγματα αποτελούν το δίκτυο «Γυναίκες στη διπλωματία των υδάτων» στην περιοχή του Νείλου και το δίκτυο «Γυναίκες στη διαχείριση των υδάτων» στην Κεντρική Ασία και στο Αφγανιστάν. Αυτά τα δίκτυα είναι μια κοινότητα πρακτικής· ο πρωταρχικός στόχος του δικτύου «Γυναίκες στη διπλωματία των υδάτων» είναι η ενδυνάμωση και η ηγετική θέση των γυναικών στη λήψη αποφάσεων υψηλού επιπέδου όσον αφορά διασυνοριακές λεκάνες απορροής ποταμών.

3.4. ***Διασφάλιση της συμμετοχής των αυτοχθόνων και των τοπικών κοινοτήτων (συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών και των ατόμων με αναπηρία)***

3.4.1. Οι αυτόχθονες πληθυσμοί αντιπροσωπεύουν το 5 % του παγκόσμιου πληθυσμού και καταλαμβάνουν, κατέχουν ή διαχειρίζονται περίπου το 20-25 % της χερσαίας επιφάνειας της Γης ([22]). Οι περιοχές των αυτοχθόνων πληθυσμών περιλαμβάνουν πολλές κρίσιμες πηγές νερού, όπως πύργους νερού, υγροτόπους και ποταμούς τους οποίους οι πληθυσμοί αυτοί διαχειρίζονται εδώ και χιλιετίες, ενώ συχνά δεν αναγνωρίζονται από όσους έχουν ωφεληθεί από αυτές τις προσπάθειες. Οι αυτόχθονες πληθυσμοί είναι από τους πρώτους που αντιμετωπίζουν προβλήματα που σχετίζονται με τα ύδατα, λόγω της ευρείας εξάρτησής τους από τους φυσικούς πόρους και τα οικοσυστήματα. Είναι ιδιαίτερα ευάλωτοι στις επιπτώσεις των κινδύνων που σχετίζονται με τα ύδατα όσον αφορά την επισιτιστική ασφάλεια, όπως οι επιπτώσεις στην αλιεία, στη θήρευση και στις δυνατότητες βόσκησης των ζώων. Τα προβλήματα αυτά συχνά συνδέονται με ξηρασίες ή πλημμύρες, ενώ, στην περιοχή της Αρκτικής, οι δυνατότητες θήρευσης περιορίζονται από την τήξη των πάγων λόγω της κλιματικής αλλαγής, που εμποδίζει τη μετακίνηση στους πάγους.

([21]) Δύο συγκεκριμένα παραδείγματα είναι: 1) η συγκριτική μελέτη με θέμα Empowering Women in Water Diplomacy in the Middle East and North Africa (MENA) [Ενδυνάμωση των γυναικών στη διπλωματία των υδάτων στη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική (MENA)], με επικεφαλής το κέντρο Geneva Water Hub και το δίκτυο GWP-Med: στη μελέτη επισημαίνεται ο κρίσιμος ρόλος που διαδραματίζουν οι γυναίκες στη διπλωματία των υδάτων στην περιοχή MENA. Η μελέτη παρέχει πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες για την ενδυνάμωση των γυναικών σε αυτόν τον τομέα, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για στοχευμένη παρέμβαση με σκοπό τη στήριξη της ηγετικής θέσης των γυναικών στη διαχείριση και τη διπλωματία των υδάτων· 2) το πρόγραμμα εργασίας με θέμα Gender and wetlands, The Convention on Wetlands (ramsar.org) (Φύλο και υγρότοποι, η Σύμβαση για τους υγροτόπους).

([22]) https://siwi.org/publications/indigenous-people-water-and-climate-change/.

3.4.2. Οι αυτόχθονες γυναίκες συχνά αντιμετωπίζουν πρόσθετα προβλήματα λόγω της εθνοτικής καταγωγής, του φύλου ή της ταυτότητάς τους ως αυτοχθόνων. Αυτά εκδηλώνονται ως παρενόχληση, βία, διακρίσεις στην εργασία και έλλειψη πολιτικών δικαιωμάτων και δικαιωμάτων δικαστικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένων της ιδιοκτησίας γης και της πρόσβασης σε φυσικούς πόρους ([23]). Παρά ταύτα, σε πολλές κοινότητες οι αυτόχθονες γυναίκες είναι οι κάτοχοι της γνώσης για τα ύδατα, και η ουσιαστική συμπερίληψή τους είναι κρίσιμης σημασίας.

3.4.3. Οι αυτόχθονες πληθυσμοί έχουν συνήθως μια μακροχρόνια, ουσιαστική σχέση με τα ύδατα, τη γη και τους υγροτόπους, καθώς και μοναδική γνώση της διατήρησης, προστασίας και χρήσης αυτών των πόρων με βιώσιμο τρόπο, συχνά σε συνδυασμό με τις δικές τους υποχρεώσεις για την προστασία της γης στο πλαίσιο της σχέσης τους με τις περιοχές τους. Για παράδειγμα, στις Περουβιανές Άνδεις, οι αυτόχθονες κοινότητες φυτεύουν μεγάλο αριθμό φυταρίων ταχέως αναπτυσσόμενων και ανθεκτικών δέντρων Queuña στις απότομες πλαγιές των βουνών, ώστε να αποτρέψουν τη διάβρωση και να αποθηκεύσουν και να φιλτράρουν το νερό που τροφοδοτεί πηγές και υγροτόπους κατάντη ([24]). Η γνώση των αυτοχθόνων πληθυσμών, την οποία μεταφέρουν από γενιά σε γενιά και συχνά μέσω προφορικών παραδόσεων, πρέπει να θεωρηθεί πηγή έμπνευσης που πρέπει να διερευνηθεί και να χρησιμοποιηθεί μέσω ουσιαστικών εταιρικών σχέσεων σε πολλά πλαίσια, μεταξύ άλλων στη διπλωματία των υδάτων.

3.4.4. Από την άλλη πλευρά, είναι πολύ σημαντικό να ενισχυθεί η προστασία των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας των αυτοχθόνων πληθυσμών και των τοπικών κοινοτήτων που σχετίζονται με τις παραδοσιακές γνώσεις και μορφές έκφρασης. Αυτό ισχύει για τις παραδοσιακές εφευρέσεις, τις πολιτιστικές μορφές έκφρασης, τον σχεδιασμό προϊόντων, τις συνταγές και τη γεωγραφική προέλευση των αγαθών και των υπηρεσιών ([25]).

3.4.5. Παρά την πρόσφατη πρόοδο, υπάρχει πρόδηλη ανάγκη για προορατικές πλατφόρμες που αποσκοπούν στην ουσιαστική συνεργασία μεταξύ των αυτοχθόνων ομάδων και των εθνικών κυβερνήσεων και των τοπικών αυτοδιοικήσεων, καθώς και με τη διεθνή κοινότητα, όσον αφορά την πρακτική γύρω από τα ύδατα. Ο κατάλληλος διάλογος με βάση κοινά συμφέροντα και συμφωνίες είναι ουσιαστικός για την οικοδόμηση μακροπρόθεσμων σχέσεων, μεγαλύτερης εμπιστοσύνης και αμοιβαίου σεβασμού μεταξύ των κυβερνήσεων και των αυτοχθόνων κοινοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών και των νέων. Στις αποφάσεις σε διεθνές επίπεδο συχνά δεν λαμβάνονται υπόψη η οπτική, οι γνώσεις ή οι λύσεις των αυτοχθόνων πληθυσμών. Συνεπώς, η διασφάλιση της συστηματικής συμμετοχής των αυτοχθόνων πληθυσμών στη διεθνή συνεργασία είναι επίσης αναγκαία, ώστε να διασφαλιστεί ότι τα ανθρώπινα δικαιώματά τους γίνονται σεβαστά και ότι το δυναμικό αυτών των ομάδων διερευνάται πλήρως.

3.4.6. Κάθε τοπική κοινότητα σε κάθε περιοχή πρέπει να έχει πρόσβαση σε υποδομές, πληροφορίες και εκπαίδευση. Ωστόσο, στις πρακτικές λύσεις θα πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι τοπικές συνθήκες και το επίπεδο ανάπτυξης, καθώς οι ανάγκες και οι δυνατότητες των ανθρώπων που ζουν σε ορεινές περιοχές, νησιά και μικρά και απομονωμένα χωριά χωρίς κατάλληλη πρόσβαση στο νερό διαφέρουν σημαντικά από εκείνες σε πιο αναπτυγμένες περιοχές, και κάθε πλαίσιο απαιτεί κατάλληλες λύσεις. Δεδομένου ότι οι ΟΚΠ σε τοπικό επίπεδο συχνά διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο σε θέματα που σχετίζονται με τα ύδατα, καθώς και στην παροχή βοήθειας σε ευάλωτες ομάδες, θα πρέπει να συμμετέχουν στις διαδικασίες χάραξης τοπικής πολιτικής.

4. **Ευκαιρίες σύμπραξης για την ΕΕ**

4.1. Η ΕΕ διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην αντιμετώπιση της καταπόνησης των υδάτινων πόρων παγκοσμίως, μέσω των εξωτερικών σχέσεων και των συμπράξεών της, που συμπληρώνονται από τα εθνικά προγράμματα δωρητών. Με βάση το προηγμένο νομοθετικό πλαίσιο, την τεχνολογική ικανότητα και τον σημαντικό ρόλο που διαδραματίζει ως δωρήτρια σε αυτόν τον τομέα, η ΕΕ μπορεί να συμβάλει ευρέως στη βιώσιμη διαχείριση των υδάτινων πόρων, στην πρόσβαση στην ύδρευση και αποχέτευση, στην εκπαίδευση και την κατάρτιση, στη διαχείριση των υδάτων και στην επίλυση των συγκρούσεων. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΕ μπορεί επίσης να αξιοποιήσει την πείρα της στην ενίσχυση της ισότητας των φύλων και της συμμετοχικής χάραξης πολιτικής, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής των νέων, και να παράσχει σχετική καθοδήγηση. Τα μέσα μικροχρηματοδότησης προς όφελος των άμεσα ενδιαφερόμενων ομάδων μπορούν να έχουν μεγάλη χρησιμότητα από την άποψη αυτή.

4.2. Η υποσαχάρια Αφρική έχει αναδειχθεί σε κομβικό σημείο για τη γαλάζια διπλωματία λόγω των ιδιαίτερων δημογραφικών, γεωγραφικών και πολιτικών συνθηκών της. Καθώς η αποσταθεροποίηση της Αφρικής λόγω της καταπόνησης των υδάτινων πόρων είναι πιθανό να επηρεάσει την περιοχή MENA και την ΕΕ, και να οδηγήσει σε επισιτιστική και μεταναστευτική κρίση, η προορατική στάση της Ευρώπης αποτελεί μονόδρομο. Η λίμνη Βικτόρια, η λίμνη Τσαντ και οι λεκάνες απορροής του Νείλου, του Νίγηρα και του Κονγκό αποτελούν σημεία καταπόνησης των υδάτινων πόρων τα οποία χρήζουν επείγουσας προσοχής, προκειμένου να προστατευτεί το περιβάλλον και να αποτραπούν καταστροφές στους τομείς του κλίματος και των υδάτων οι οποίες θα μπορούσαν να πυροδοτήσουν νέες συγκρούσεις και κύματα μετανάστευσης προς την Ευρώπη.

([23]) Indigenous women's realities: Insights from the Indigenous Navigator (Η πραγματικότητα των αυτοχθόνων γυναικών: πληροφορίες από το πλαίσιο Indigenous Navigator), Διεθνής ομάδα εργασίας για υποθέσεις αυτοχθόνων πληθυσμών (IWGIA) και ΔΟΕ, 2020.
([24]) https://library.panos.co.uk/features/stories/seeds-of-water.html#0_00337302.
([25]) https://www.wipo.int/sme/en/traditional-knowledge.html.

4.3. Μέσω της στρατηγικής Global Gateway ([26]) και της στρατηγικής για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής οικονομικής ασφάλειας ([27]), η Αφρική αποτελεί πολύ σημαντικό εταίρο της ΕΕ. Δεδομένου ότι άλλες παγκόσμιες δυνάμεις, ιδίως η Κίνα και η Ινδία, εδραιώνονται ενεργά στην Αφρική, δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η συνεργασία με την Αφρική είναι ζήτημα ύψιστης σημασίας για την οικονομική και γεωπολιτική ασφάλεια και τη στρατηγική θέση της ΕΕ παγκοσμίως. Συνεπώς, είναι επιτακτική ανάγκη η ΕΕ να αναπτύξει μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την Αφρική, αναπόσπαστο μέρος της οποίας θα είναι η γαλάζια διπλωματία.

4.4. Υπό το πρίσμα των προκλήσεων σε περιοχές όπου υπάρχει καταπόνηση των υδάτινων πόρων, ιδίως στην υποσαχάρια Αφρική, καθώς και των κινδύνων και των ευκαιριών που συνεπάγονται για την ΕΕ, η ΕΟΚΕ συνιστά τη δημιουργία **εμβληματικού προγράμματος εταιρικής σχέσης** για τουλάχιστον μία περιπτωσιολογική περιοχή στην Αφρική, προκειμένου να καλυφθούν τα διάφορα στοιχεία της ενδυνάμωσης με ολοκληρωμένο τρόπο. Η ΕΟΚΕ προτείνει να συμπεριληφθούν στο πρόγραμμα τα ακόλουθα μέτρα:

4.4.1. Συνεργασία και στήριξη της ανάπτυξης **υποδομών** ύδρευσης και αποχέτευσης και συναφών υπηρεσιών, προκειμένου να βελτιωθεί η πρόσβαση στις υπηρεσίες ύδρευσης, αποχέτευσης και υγιεινής, με ιδιαίτερη έμφαση στη βιωσιμότητα, στις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και στις προσπάθειες αποκατάστασης.

4.4.2. Υποστήριξη σε τοπική κλίμακα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης, διευκόλυνση της ανταλλαγής σπουδαστών με την ΕΕ και παροχή περισσότερων ευκαιριών σχετικών με τη δεξαμενή ταλέντων της ΕΕ, με μέλημα την αποτροπή της αποδημίας επιστημόνων, την προαγωγή της κυκλικής μετανάστευσης ([28]) και με σκοπό να αναβαθμιστούν οι **ικανότητες και δεξιότητες** που απαιτούνται για τη βιώσιμη διαχείριση των υδάτων και τη γαλάζια διπλωματία. Πρέπει να δοθεί έμφαση στην εκπαίδευση των κοριτσιών και των γυναικών.

4.4.3. Συνεργασία στον τομέα των **γαλάζιων τεχνολογιών**, συνοδευόμενων από τις αναγκαίες τεχνολογίες ηλεκτρικής ενέργειας, προκειμένου να βελτιωθούν η πρόσβαση στις υπηρεσίες ύδρευσης, αποχέτευσης και υγιεινής, η αποδοτική χρήση των υδάτων, ο έλεγχος της ρύπανσης και η ασφάλεια της παροχής καθαρού νερού. Οι τοπικές συνθήκες θα πρέπει να ληφθούν δεόντως υπόψη στις επιλογές τεχνολογίας.

4.4.4. Βελτίωση των συνθηκών και των ικανοτήτων για τη σύσταση τοπικών επιχειρήσεων, προκειμένου να προωθηθούν η **επιχειρηματικότητα** και η απασχόληση. Ειδική στήριξη θα πρέπει να απευθύνεται σε νέους και γυναίκες επιχειρηματίες.

4.4.5. Προώθηση της εφαρμογής των διεθνών συμβάσεων εργασίας, προκειμένου να διασφαλιστούν αξιοπρεπείς **συνθήκες εργασίας**. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην πρόληψη των διακρίσεων λόγω φύλου και εθνοτικής καταγωγής και στον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

4.4.6. Εδραίωση συνεργασίας με τοπικούς φορείς χάραξης πολιτικής και διάφορες ομάδες, προκειμένου να ενισχυθούν η **συμμετοχική χάραξη πολιτικής και η γαλάζια διπλωματία**. Αυτή η διάδραση μεταξύ πολλών ενδιαφερομένων μερών θα πρέπει να αποσκοπεί στην ενδυνάμωση των νέων, των γυναικών και των αυτοχθόνων πληθυσμών ώστε να αποτρέπονται και να επιλύονται προβλήματα και συγκρούσεις που σχετίζονται με το νερό.

4.4.7. Συνεργασία για την ανάπτυξη ψηφιακών υποδομών και συνδέσεων, προκειμένου να αξιοποιηθούν οι δυνατότητες που παρέχει η **ψηφιοποίηση** στη διαχείριση των υδάτων, την εκπαίδευση και την επικοινωνία. Αυτό θα πρέπει να συνοδεύεται από προσπάθειες για ανάπτυξη των ψηφιακών δεξιοτήτων των τοπικών κοινοτήτων.

4.4.8. Συμμετοχή της **κοινωνίας των πολιτών της ΕΕ** στο πρόγραμμα, προκειμένου να ενισχυθεί η ανταλλαγή γνώσεων και εμπειριών σε επίπεδο βάσης. Θα πρέπει να γίνει πλήρης αξιοποίηση των σημερινών δομών συνεργασίας.

4.4.9. Διάθεση επαρκούς **χρηματοδότησης** στο πρόγραμμα, μεταξύ άλλων για την ανάπτυξη των υποδομών, της εκπαίδευσης, του πολυμερούς διαλόγου και των επιχειρήσεων, προκειμένου να διασφαλιστεί η εφαρμογή των ανωτέρω μέτρων·

([26]) https://www.eesc.europa.eu/el/our-work/opinions-information-reports/opinions/global-gateway/opinions.
([27]) https://www.eesc.europa.eu/el/our-work/opinions-information-reports/opinions/european-economic-security-strategy.
([28]) ΕΕ C 75 της 28.2.2023, σ. 136.

4.4.10. **Παρακολούθηση και αξιολόγηση** της εφαρμογής και του αντικτύπου του προγράμματος, με στόχο την αναβάθμισή του στο μέλλον. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στα αποτελέσματα όσον αφορά τους νέους, τις γυναίκες, τις τοπικές και τις περιφερειακές κοινότητες τόσο ως στόχους όσο και ως παράγοντες στη διαχείριση των υδάτων και στην πολιτική υδάτων.

Βρυξέλλες, 4 Δεκεμβρίου 2024.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Oliver RÖPKE